

Sætter økonomiske kriser mainstream tænkningen under pres?

AF FINN OLESEN

Som alle andre fag har økonomi også sin udviklingshistorie. Gennem tiderne har der stort set altid eksisteret en mainstream tænkning, som var den dominerende teoriretning. Og også stort set altid har der været kritiske røster mod den herskende mainstream, som i et eller andet omfang forsøgte at sætte et mere eller mindre helstøbt alternativ op imod den herskende teoretiske forståelsesramme. I mere moderne tid ligger det lige for at nævne den keynesianske revolution, som tilbød en forklaring af, hvorfor og hvordan en moderne monetær produktionsøkonomi kunne befinde sig væsentligt uden for den optimale makroøkonomiske situation med fuld beskæftigelse i både omfang og tidsmæssig udstrækning. Så i dette tilfælde fremkaldte den økonomiske krise et skifte i den økonomiske fokusering og forståelse. Med den fortsat igangværende økonomiske krise, som for alvor tog fat i 2008, er der på ny givet ammunition til en øget kritik af den moderne makroøkonomiske mainstream. Spørgsmålet er så blot det, om denne krise, ligesom tilfældet var i midten af 1930'erne, på ny kan fremkalde et nyt makroteoretisk paradigme til erstatning af den såkaldte 'New Neoclassical Synthesis'. Eller er det snarere sådan, at den nuværende krise blot fremkalder en eller anden form for revision af den herskende makroteori.

Indledning

Som alle andre fag har økonomi naturligvis også sin udviklingshistorie. Gennem tiderne har der stort set altid eksisteret en mainstream tænkning, som var den dominerende teoriretning. Og også stort set altid har der været kritiske røster mod den herskende mainstream, som i et eller andet omfang forsøgte at sætte et mere eller mindre helstøbt alternativ op imod den herskende teoretiske forståelsesramme.

Mens den klassiske teori udfoldede sig, stillede Karl Marx¹ et alvorligt spørgsmål ved tænkningens udsagn om, at visionen med det kapitalistiske samfund var at skabe velstand til de mange uden, at dette skete på nogens bekostning. I hans optik var dette et forkert udsagn: også det kapitalistiske samfund skabte, ligesom tilfældet havde været i det merkantilistiske samfund, kun velstand til nogle få udvalgte. I Marx' samfund var det kapitalisterne, som fik velstanden. Og ligesom tilfældet havde været i det merkantilistiske samfund, blev denne velstand til de få skabt på andres bekostning. I Marx' samfund var de, som skabte mere end, hvad de selv fik ud af den kapitalistiske produktionsproces, det forarmede og udbyttede arbejderproletariat. På basis af dette forhold opbyggede Marx sit alternativ til mainstream forståelsen om det incitamentsfrie kommunistiske samfund, hvor alle ville yde efter evne og kun nyde efter behov. Men som bekendt sejrede Marx ikke økonomisk teoretisk, men derimod nok til en vis grad politisk ideologisk.

Med udgangspunkt i marginalismen udviklede den økonomiske mainstream sig senere til det neoklassiske paradigme. Og denne forståelsesramme blev eksempelvis angrebet af den institutionelle tænkning, eksempelvis repræsenteret af Thorstein Veblen, for sin åbenlyse mangel på realisme teoretisk som metodologisk.² Alligevel fik den institutionelle tænkning ikke rigtigt skubbet afgørende til den neoklassiske forståelsesramme.

Finn Olesen, f. 1959, professor ved Institut for Økonomi & Ledelse, Aalborg Universitet. Leder af forskningsgruppen *Macroeconomic Methodology, Theory and Economic Policy* (MaMTEP)

Betydelig mere held i sin kritik af sin samtids tænkning havde John Maynard Keynes, der længe havde forsøgt på teoretisk vis at forholde sig til eksistensen af afgørende konjunktursvingninger, som bragte en økonomi væk fra et mere harmonisk makroøkonomisk udfald med fuld eller tilnærmelsesvis fuld beskæftigelse. Hvorfor kunne markedsmekanismen ikke af sig selv, som det ellers blev hævdet, sikre, at økonomiske kriser for normale forholds vedkommende kun kunne forblive et midlertidigt forstyrrende fænomen i en ellers harmonisk vækst fokuseret økonomisk fortælling? Som bekendt kom Keynes' teoretiske såvel som metodologiske gennembrud med udgivelsen af 'The General Theory' i 1936. Og på basis heraf udviklede og udfoldede den keynesianske revolution sig, som for flere årtier efter den 2. Verdenskrigs afslutning kom til at dominere den makroøkonomiske scene næsten totalt.

Og huskes skal det, at hele tankesættet bagved 'The General Theory' skal ses i lyset af 1920'ernes og 1930'ernes dybe økonomiske krise. I kunnskabs terminologi var samtidens mainstream forståelse under pres af anomalier på flere plan: teoretisk, empirisk såvel som begrebsmæssigt kan man sige, at det keyneske alternativ bød på en tilfredsstillende forklaring af fænomenet *ufrivillig arbejdsløshed*. Så i hvert tilfælde i denne situation afstedkom den omfattende økonomiske krise et skifte i den økonomiske forståelse – efterspørgselsmæssige argumenter fik nu en helt central og anderledes rolle at spille i den makroøkonomiske fortælling, hvor fokus især blev sat på at forstå, hvorledes indkomstdannelsesprocesserne kunne forløbe i en monetært forankret økonomi, og hvorfor en aktiv økonomisk politisk indsats kunne forsøge at minimere konjunktursvingningerne.

Med den fortsat igangværende økonomiske krise, som for alvor tog fat i 2008, er der på ny givet ammunition til en øget kritik af den moderne makroøkonomiske mainstream³. Spørgsmålet er så blot det, om denne krise, ligesom tilfældet var i midten af 1930'erne, på ny kan fremkalde et nyt makroteoretisk paradigme til erstatning af den såkaldte 'New Neoclassical Synthesis' (NNS)⁴. Ganske givet er der tale om en empirisk falsifikation af denne syntese, men hvilke konsekvenser kommer denne falsifikation til at få? Fremkalder dette en teoretisk revolution eller blot en mere eller mindre omfattende revision af det bestående makroteoretiske tankegods? Om netop dette spørgsmål handler de næste tre afsnit.

Afsked med antagelsen om de rationelle forventninger?

Meget af den moderne makroøkonomiske mainstream har været bygget op omkring forståelsen og betydningen af dels den repræsentative agent dels antagelsen om rationelle forventninger. Og i den nuværende krises belysning er der sat et forstærket spotlys på netop disse to elementer. Der er således intet empirisk belæg hverken for antagelsen om en repræsentativ agent eller for antagelsen om rationelle forventninger (hos både virksomheder og husholdninger). I hvert tilfælde ikke hvis begge de to nævnte elementer skal tages for fuldt pålydende.

Men er det nu egentlig en helt ny erkendelse, at et rationelt forventnings set up ikke er en hensigtsmæssig antagelse? Næh, faktisk ikke. Selv i en dansk kontekst er en sådan erkendelse en gammel sandhed. For nu blot at nævne to danske referencer: Andersen (1981) og Gelting (1983).

Som bekendt var Jørgen Henrik Gelting en af de helt store danske keynesiansk orienterede makroøkonomer. Som sådan bidrog han selv som en tidlig deltager i udfyldelsen af den normalvidenskabelige forskning, som fremkomsten af det keynesianske paradigme satte i gang; jf. f.eks. Olesen (2007). Ikke overraskende havde Gelting derfor et kritisk øje for den teoriudvikling i makro, som afløste keynesianismen i form af først monetarisme og senere ny klassisk tænkning i 1970'erne og 1980'erne. Set med Geltings øjne var der ikke meget fornuftigt nyt at hente i denne teoretisering. Således pointerede han eksempelvis med sin vanlige sans for ofte at udtrykke sig ret sarkastisk: "Med støtte i en sikker sans for det irrelevante har adskillige makroøkonomiske

teoretikere i de senere år som hobby valgt ... den rationelle forventningshypotese, hvis vidtstrakte ugyldighedsområde konjunkturprofeter har haft held i uheld til at dokumentere”.⁵

Betydeligt mere overraskende, set med nutidige øjne, er den analyse, som den nu førende danske ny keynesianske økonom Torben M. Andersen foretog i 1981 af anvendeligheden af de rationelle forventninger. Taget for pålydende er de følgende citater således helt i tråd med den kritiske argumentation, som de fleste non-mainstream post keynesianske økonomer gennem tiderne har hævdet og fortsat hævder, er en relevant form for kritisk belysning af rationelle forventninger. Således skriver Andersen konkret det følgende: ”Den rationelle forventningsmodel fordrer, at udfaldsrummet er kendt, samt at agenterne er i stand til at knytte (subjektive) sandsynligheder til de enkelte udfald ... [hvorfor] ... ”Keynes’ kritik af den klassiske (= neoklassiske) økonomiske teori for ikke på adækvat måde at tage hensyn til usikkerhed m.v. synes også at være gældende for den rationelle forventningsdannelsemodel.”⁶

Og, at usikkerhed og forståelsen af dennes karakter i de to dimensioner, epistemologisk og ontologisk, er centrale kerneelementer i den Keynes-tro post keynesianske tænkning som hos Keynes selv, er indiskutabelt en kendsgerning.⁷ Og en sådan opfattelse synes altså også at være gældende for argumentationen i Andersen (1981). Jf. også hans sammenfatning, hvor han helt nutidigt aktuelt skriver: ”Sammenfattende må det konkluderes, at en analyse af forventningsdannelsen under de restriktive forudsætninger der er gjort omkring usikkerhed, information og informationsomkostninger gør, at den rationelle forventningsdannelsemodel næppe kan siges at udgøre et særligt konstruktivt forsøg på at afdække de komplekse forhold omkring forventningsdannelsen.”⁸

Efterfølgende har Torben M. Andersen i sit omfattende forfatterskab været mindre restriktiv indstillet overfor anvendeligheden af et rationelt forventnings set up. Sammen med andre førende ny keynesianske makroøkonomer indtog dette set up en helt central rolle i disse økonomers forskning. I hvert tilfælde indtil den nuværende krise.

Belært af nogle af de erfaringer, der kan høstes på baggrund af denne, har den makroøkonomiske mainstream tilsyneladende fået en mindre positiv opfattelse på netop dette punkt. Det synes nu at være på tide at bløde op på den moderne makroteoris antagelse om rationelle forventninger. Således skriver den førende amerikanske makroøkonom Michael Woodford i 2013 ganske kritisk og afstandtagende om R.E. antagelsen. Denne er ifølge ham:⁹

a strong one, and one may wonder if it should be relaxed, especially when considering relatively short-run responses to disturbances, or the consequences of newly adopted policies that have not been followed in the past – both of which are precisely the types of situations which macroeconomic analysis frequently seeks to address ... [og videre fordi] ... the assumption that an economy’s dynamics must necessarily correspond to an RE equilibrium may seem unjustifiably strong ... It makes sense to assume that expectations should not be completely arbitrary, and have no relation to the kind of world in which the agents live; indeed, it is appealing to assume that people’s beliefs should be *rational*, in the ordinary-language sense, though there is a large step from this to the RE hypothesis ... [hvorfor] ... We should like, therefore, to replace the RE hypothesis by some weaker restriction, that nonetheless implies a substantial degree of conformity between people’s beliefs and reality – that implies, at the least, that people do not make *obvious* mistakes.

Igen indeholder det ovenstående citat synspunkter på økonomi, som de fleste post keynesianske økonomer uden tøven ville kunne tilslutte sig til. At husholdninger som virksomheder kan fejle i deres økonomiske adfærd, hvad angår deres planlægning og konkrete beslutninger, har længe stået up front i en non-mainstream argumentation. Og, at økonomi skal forstås dynamisk, det følger i et post keynesiansk perspektiv alene af den kendsgerning, at de ser det makroøkonomiske system som

et åbent, foranderligt og socialt betinget system; jf. deres argumentation om sti-afhængighed i tilpasningsprocessernes forløb i det makroøkonomiske univers.¹⁰

Revision af NNS eller er der et alternativ på vej, som måske kan tage over?

Helt centralt i NNS står anvendelsen af de matematiske dynamisk stokastiske generelle ligevægtsmodeller – DSGE-modellerne – som de makromodeller, der bør anvendes i den teoretiske analyse.¹¹ Spørgsmålet er nu det, om erfaringerne fra finanskrisen, der også efterfølgende blev til en global økonomisk krise, fører til: 1) at mainstream reviderer DSGE tankegangen eller 2) at et nyt alternativ tager over (altså en form for en ny revolution i makroteorien)?

Nu er det jo selvfølgelig svært at spå om fremtiden. Alligevel synes svaret på det ovennævnte spørgsmål at være rimeligt sikkert at give: der vil helt sikkert ske en revision af den moderne makroøkonomiske mainstream – DSGE modellerne vil fremadrettet blive forsøgt ændret således, at R.E. antagelsen svækkes, ligesom man givet vil have et betydeligt øget fokus på betydning af at få indarbejdet relevante finansielle overvejelser i modellerne, som hidtil har været en af disse modellens helt store mangler.¹²

Næsten lige så sikkert er det også, at der ikke denne gang som følge af en større økonomisk krise sker et revolutionært skifte i den makroøkonomiske tænkning. I den henseende betyder eksempelvis en post keynesiansk tænkning, de ovenfor påpegede fælles kendetegn mellem de ny keynesianske citater og den post keynesianske argumentation til trods, intet. Non-mainstream spiller i dag på trods af krisen *ingen* betydningsfuld rolle – der er ingen lydighed eller forsøg på dialog fra mainstream eller fra det politiske establishment for den sags skyld. Den kritiske diskussion af den moderne makroteoris substans foregår primært inden for gruppen af non-mainstream økonomerne selv uden nogen form for registrerbar afsmittende effekt på andre teoretiske miljøer. I denne sammenhæng har arvtagerne af Keynes ikke på nogen måde den gennemslagskraft, som mesteren selv havde i sin samtid.

En ny økonomisk politisk forståelse?

Udover, at der givet vil ske en revision af DSGE tankegangen, så vil der nok også ske en revision af den herskende økonomisk politiske opfattelse f.eks. i form af, at finanspolitikken måske har en mulighed for at genvinde noget af sin tidligere styrke. I det følgende vil derfor tre forskellige aspekter af finanspolitikken nærmere blive berørt.

Indtil det keynesianske gennembrud for alvor slog igennem var datidens mainstream opfattelse og politikerne generelt enige om det hensigtsmæssige i at forfølge en klassisk finanspolitisk forståelse. I en sådan kontekst er det offentlige budget at ligne med et privat husholdnings budget: der må nødvendigvis være et rimeligt match imellem indtægts- og udgiftssiden. I denne optik er offentlig gæld derfor også af det onde, hvorfor en offentlig gældsætning bør undgås eller i hvert fald minimeres til det absolut nødvendige. Konsekvensen af den klassisk finanspolitiske forståelse var derfor ganske klar: staten burde generelt jage en budgetbalance.

Efterfølgende fik man – det vil sige økonomer som politikere – en anderledes og mere positiv forståelse af finanspolitikken: nu skulle denne primært virke som en konjunkturstabiliserende faktor.

Men i moderne tid er der sket en art tilbagevenden til den gamle finanspolitiske forståelse. Med Euro-lands arrangementet in mente har EU-landene accepteret klare bindinger på deres finanspolitiske råderum. De enkelte landes selvstændige muligheder for at føre en aktiv

finanspolitik i overensstemmelse med det givne lands politiske præferencer er blevet klart begrænset.

For det første; dels gennem reglerne om det offentlige budgetsaldo, hvor der maksimalt bør være et underskud på 3 % af landets BNP henholdsvis et underskud på den strukturelle budgetbalance på ½ %. For det andet; dels skal den offentlige gæld begrænses – kravet om en maksimal gældsgrænse på 60 % af BNP – af hensyn til en finanspolitisk holdbarhed på det længere sigt. For det tredje; dels gennem forfølgelsen af en 'austerity' finanspolitisk strategi især overfor de såkaldte PIIGS-lande (hvad man kunne benævne for sparsommelighedens forarmelses vej), hvor filosofien tilsyneladende har været den, at med ondt skal ondt bekæmpes¹³. For det fjerde; dels endelig gennem en generel accept af, hvad der benævnes for Ricardiansk ækvivalens (den repræsentative agent indser, at øgede offentlige udgifter i dag indebærer en fremtidig forøget skattebyrde, hvilket får agenten til at forbruge mindre nu – et øget offentligt forbrug fremkalder således automatisk et fald i det private forbrug, hvorfor den realøkonomiske effekt af den førte finanspolitik forsvinder). Ikke underligt, at NNS-tankegangen derfor fokuserer betydeligt mere på de pengepolitiske muligheder end på finanspolitikens effekter.¹⁴

Dog; der er tilsyneladende i hvert tilfælde hos nogle økonomer en begyndende accept af, at finanspolitisk holdbarhed på lang sigt nok på den ene side er kommet for at blive, men det må på den anden side ikke ske fuldstændig på bekostning af en fokusering også på finanspolitikens muligheder det kortere sigt. Den makroøkonomiske uligevægt kan på kort sigt være så betydelig, at man ikke på forhånd bør fraskrive sig muligheden af at kunne iværksætte en finanspolitisk reaktion på ubalancen det langsigtede mål om finanspolitisk holdbarhed til trods. Jf. eksempelvis Romer, som udtrykker sin holdning på følgende vis:¹⁵

My great fear is that if we do not take measures to get unemployment down quickly, the passage of time may provide evidence that such hysteresis effects are even more potent than currently thought. If hysteresis might be present, fiscal changes become even more important at a time when unemployment has already been extremely high for a prolonged period. Fiscal contraction would not only slow the recovery, it could cause unemployment to be permanently higher. Conversely, fiscal expansion might not only lower unemployment in the near term, but prevent a lasting rise in the natural rate.

Antagelsen om perfekt Ricardiansk ækvivalens er ikke korrekt al den stund, at: 1) det aktuelle makroøkonomiske udfald sjældent er et, der er sammenfaldende med fuld beskæftigelse; 2) en given finanspolitisk indsats kan være med til at flytte på økonomiens kapacitetsgrænse, så denne øges (det vil sige ved at hæve niveauet for fuld beskæftigelse); 3) som følge af 1) og 2) kan en finanspolitisk indsats få skattebasen til at vokse på sigt, hvorfor øgede offentlige udgifter i dag ikke nødvendigvis betinger en matchende stigning i skattesatserne på et senere tidspunkt; og endelig 4) husholdningerne ude i virkelighedens verden er ikke som i lærebøgerne perfekt forudseende intertemporalt optimerende økonomiske agenter.

Netop i en dansk kontekst burde vi vide, at offentlig og privat aktivitet ikke er fuldstændige analoge beslutninger. Det følger af princippet om 'functional finance'. Godt nok gives Abba Lerner traditionelt æren for fremsættelse af dette princip i 1943, men nu var det rent faktisk Jørgen Pedersen, der kom først. Argumentationen bagved 'functional finance' beskrev Jørgen Pedersen allerede i 1937 i en nu klassisk artikel: "in my opinion, this analogy is both false and misleading ... the discussion about the problem of public finance will remain confused as long as one does not admit this and does not draw the appropriate consequences".¹⁶ Netop derfor hævdede Jørgen Pedersen, at offentlige budgetunderskud og offentlig gældsætning kunne være helt ok; alt afhængig af, hvorfor og hvordan de er fremkommet (og også afhængig af om gælden holdes af landets borgere selv eller, om gælden er udlandsfinansieret).

Nu kan man jo selvfølgelig altid hævde, at det ovenstående er et udsagn fra gamle dage, der ikke også i dag i moderne tid nødvendigvis har samme relevans som tidligere. Med dette synes nu ikke at være tilfældet. Således lyder konklusionen fra et papir, der analytisk forsøger at belyse den nævnte problemstilling gennem anvendelse af en moderne såkaldt 'Overlapping Generations Model' (OLG), som er en flerperiode mainstream repræsentativ agent model:¹⁷

It suggests that fiscal policy and public debt may be needed to avoid dynamic inefficiency and maintain full employment, and that this fiscal policy need not and in our OLG model do not lead to any kind of unsustainability. We have shown, moreover, that this fiscal policy need not produce adverse effects on interest rates or economic growth. Nor does it necessarily affect the inter-generational distribution: fluctuations in household 'confidence' can be addressed through distributionally neutral policies.

Så en aktiv konjunkturregulerende finanspolitisk indsats på kort sigt i alvorlige krisetider, som nu, er altså dermed ikke nødvendigvis ødelæggende for det langsigtede mål om finanspolitisk holdbarhed. Også selvom den førte finanspolitik belyses inden for rammerne af den her anvendte mainstream økonomiske model.¹⁸

Givet er det også, at den moderne makroøkonomiske mainstream har undervurderet effektiviteten af finanspolitiske indgreb. Som belyst af Blanchard & Leigh, der i deres gennemgang af en række nyere prognoser fra forskellige institutioner påpeger, at størrelsen af de finanspolitiske multiplikatorer generelt har været undervurderet i disse prognoser:¹⁹

The results suggest that fiscal multipliers were, on average, underestimated for both sides of fiscal balance, with a slightly larger degree of underestimation associated with changes in government spending ... We find that forecasters significantly underestimated the increase in unemployment and the decline in private consumption and investment associated with fiscal consolidation ... The results are strongest, in terms of both economic and statistical significance, for forecasts published by the IMF and, to a slightly lesser extent, by the EC.

Så resultaterne af analysen fra IMF er altså, at i økonomisk set trange tider, hvor behovet for at føre en aktiv ekspansiv økonomisk politik netop er størst, så er effekten af finanspolitiske indgreb større end hidtil antaget. I hvert tilfælde i en økonomisk situation som den nuværende, hvor de pengepolitiske muligheder er yderst begrænsede som følge af, at pengepolitikken befinder sig i en såkaldt 'zero-bound-scenario' situation, hvor renteniveauet er så lavt, at det er umuligt for Centralbankerne at forsøge at foretage en yderligere betydende nedsættelse af renterne gennem en ekspansiv pengepolitik. I denne henseende er pengepolitikken således ikke i stand til at påvirke realøkonomien på positiv vis.

Det ovenstående tyder da også på, at de såkaldte 'crowding out'²⁰ effekter af finanspolitikken er mindre betydningsfulde end hidtil antaget. Og også dette er egentlig en gammelkendt sandhed. Jf. eksempelvis Warming (1932), så "stjæler" staten ikke aktivitet fra den private sektor, når der er krisetider, idet den private opsparing netop ikke modsvares fuldt ud af matchende private investeringsønsker i en sådan situation:²¹

The mistake is that **the supply of capital is regarded as a fixed amount**, and that all capital produced (the current saving, etc.) is supposed to be employed; but in each period of depression much saving is vain, yet could be secured if the total activity was greater. That depression can exist in all directions at once will never be understood until it is realised that liquid capital can go to waste owing to lack of demand.

Dette var naturligvis et relevant synspunkt i 1930'erne. Men udsagnet har også relevans i dag. Tænk blot på Danmarks situation: med et offentligt budgetunderskud og et stort overskud på betalingsbalancens løbende poster så er den private opsparing ganske massivt meget større end det private investeringsomfang. Kunne noget af denne opsparing aktiveres gennem en øget privat forbrugstilbøjelighed, så ville væksten i Danmark naturligvis være større til gavn for arbejdsløsheden, som ville blive reduceret til gavn for alle i det danske samfund.

I betydelige krisesituationer er det også relevant at diskutere 'crowding in'²² effekterne af en given finanspolitisk ekspansion. Forventningsdannelsen i den private sektor kan være så pessimistisk, at den så at sige lammer megen af den potentielle privatøkonomisk aktivitet. I et makroøkonomisk miljø kendetegnet ved en betydelig grad af usikkerhed, epistemologisk såvel som ontologisk, omkring fremtidige økonomiske forhold, er det ganske fornuftigt af virksomheder som husholdninger at forsøge at gardere sig mod fremtiden ved at være tilbageholdende med deres forbrugs- og investeringsbeslutninger. Desværre forværrer og forlænger dette blot en allerede igangværende økonomisk krise. I netop en sådan situation kan øget offentlig aktivitet være med til at bryde den onde cirkel af stagnerende eller ligefrem tiltagende pessimisme. I en sådan situation kan en ekspansiv finanspolitik skabe noget optimisme i den private sektor, hvilket får husholdninger og virksomheder til at forbruge og investere noget mere til gavn for beskæftigelsen i dag og i fremtiden. Og en sådan endogen fremkaldt stigning i den private sektors aktivitet ville selvfølgelig også øge selvfinansieringsgraden af det givne ekspansive finanspolitiske indgreb, hvilket i sig selv er med til at forbedre den offentlige budgetsaldo, nu og på sigt, hvilket dermed også gør presset på den finanspolitiske holdbarhed på sigt mindre.

Afrunding

At økonomiske kriser får økonomer til at reflektere i et eller andet omfang over deres fag, er givet for de fleste krisers vedkommende en kendsgerning. Og nogle gange, som tilfældet var i 1930'erne, afstedkommer en dyb økonomisk krise ligefrem, at der dannes et nyt teoretisk paradigme. Andre gange, som tilfældet nok er i dag, så fører en dyb økonomisk krise til en eller anden form for revision af den herskende teoridannelse. Fremadrettet er det nok helt sikkert, at den moderne makroøkonomiske mainstream vil bestræbe sig på bedre at inddrage relevante finansielle overvejelser i deres modeller, ligesom antagelsen om perfekt rationelle forventninger vil blive opblødt. Og nogenlunde sikkert synes det også at være, at finanspolitikken fremadrettet ser ud til at kunne genvinde noget (lidt?) af fordums styrke. Men det er ingenlunde sikkert, at disse bestræbelser vil være nok til at skabe det niveau af realisme, der er nødvendigt, hvis den herskende makroøkonomiske teori skal kunne anvendes på virkelighedens verden med held. Og det er netop manglen på realisme, som mange non-mainstream økonomer kritiserer mainstream økonomerne for.

Litteratur

Andersen, Torben M. (1981): 'Rationelle forventninger – nogle kritiske kommentarer', *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 1981, pp. 240-57.

Blanchard, Olivier & Leigh, Daniel (2013): 'Growth Forecast Errors and Fiscal Multipliers', IMF Working Paper – WP/13/1, International Monetary Fund 2013.

Gelting, Jørgen H. (1983): "Om fastprismodellernes forklaring af arbejdsløsheden", *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, 1983, pp. 17-19.

Goodfriend, Marvin (2004): 'Monetary Policy in the New Neoclassical Synthesis: A Primer', *Federal Reserve Bank of Richmond Economic Quarterly*, Vol. 90/3, Summer 2004, pp. 21-45.

Landreth, Harry & Colander, David (1994): *History of Economic Thought*, Houghton Mifflin Company 1994.

Olesen, Finn (2013): 'Makroøkonomisk uenighed – 1930'ernes debat påny?', *Erhvervshistorisk Årbog*, 2013/1, pp. 1-11.

Olesen, Finn (2013a): 'Makroøkonomisk sti-afhængighed – hysteresis som case eksempel', *Økonomiska Samfundets Tidsskrift*, 2013/2, pp. 126-36.

Olesen, Finn (2012): 'Om usikkerhed – epistemologisk som ontologisk', Working Paper 2013/3, Macroeconomic Methodology, Theory and Economic Policy, Department of Business & Management, Aalborg University 2013.

Olesen, Finn (2009): 'History matters – også for økonomer', *Samfundsøkonomen* 2009, nr. 6, pp. 18-22.

Olesen, Finn (2007): 'Den keynesianske revolution og nogle tidlige danske bidrag', *Erhvervshistorisk Årbog* 2007, pp. 30-49.

Pedersen, Jørgen (1975): *Essays in Monetary Theory and Related Subjects*, Samfundsvidenskabeligt Forlag, København 1975.

Romer, Christina (2012): 'Fiscal Policy in the Crisis: Lessons and Policy Implication', University of California, Berkeley, April 16, 2012.

Romer, David (2011): *Advanced Macroeconomics*, McGraw-Hill, 4ed. 2011.

Skott, Peter & Ryoo, Soon (2012): 'Public debt and functional finance in an OLG model with imperfect competition', Working Paper 2012/4, Macroeconomic Methodology, Theory and Economic Policy, Department of Business & Management, Aalborg University 2012.

Warming, Jens (1932): 'International Difficulties Arising Out of the Financing of Public Works', *The Economic Journal* 1932, pp. 211-24.

Woodford, Michael (2008): 'Convergence in Macroeconomics: Elements of the New Synthesis', Januar 2008, jf. http://www.columbia.edu/~mw2230/Convergence_AEJ.pdf

Woodford, Michael (2013): 'Macroeconomic Analysis without the Rational Expectations Hypothesis', August 2013, jf. <http://www.columbia.edu/~mw2230/AREcon.pdf>

Noter

¹ I stedet for at fokusere på Karl Marx kunne man alternativt have behandlet den tyske historiske skole, som igennem en længere periode (fra 1840'erne til 1930'erne) især med udgangspunkt i en metodologisk diskussion forsøgte at forholde sig kritisk til den herskende mainstream økonomiske tænkning, jf. eksempelvis Olesen 2009.

² ; Jf. eksempelvis Landreth & Colander 1994, kapitel 12.

³ Nærværende bidrag bygger således uddybende videre på den belysning, der blev foretaget i Olesen 2013.

⁴ For to læseværdige første introduktioner til NNS kan der eksempelvis henvises til Goodfriend 2004 og Romer 2011, kapitel 7, der mere detaljeret behandler det makroøkonomiske modelapparat, som NNS gør brug af.

⁵ Gelting 1983, s.17.

⁶ Andersen 1981, s.248 f.

⁷ For en belysning af usikkerhedens to dimensioner kan der eksempelvis henvises til Olesen 2012.

⁸ Andersen 1981, s.255.

⁹ Woodford 2013, s.1.

¹⁰ Sti-afhængighed kan eksempelvis manifestere sig som hysteresis-fænomener eller persistens tendenser i økonomien; jf. eksempelvis Olesen 2013a. Heri belyses det, hvorledes en høj arbejdsløshed i dag har en tendens til at bide sig fast, således at arbejdsløsheden også fremadrettet forbliver på et højere niveau, end det ellers ville have været tilfældet, hvis arbejdsløsheden i dag havde været på et lavere og et mere normalt niveau, end tilfældet nu rent faktisk var.

¹¹ Som Woodford slog fast i 2008, så er den moderne makroøkonomiske mainstream karakteriseret ved det følgende: "While the problems of the field have hardly all been resolved, there are no longer such fundamental disagreements among leading macroeconomists about what kind of questions one might reasonably seek to answer or what kinds theoretical analyses or empirical studies should even be admitted as contributions to knowledge ... [og dette sker konkret ved netop at anvende DSGE-modeller, idet] ... there are really no longer alternative approaches to the resolution of macroeconomic issues"; Woodford 2008, s.2 og s.13.

¹² Jf. eksempelvis Romer 2011, der påpeger, at: "The crisis of 2008-2009 has made it clear that non-Walrasian features of credit markets have important macroeconomic consequences. Disruptions in credit markets can cause large swings in economic activity, and credit-market imperfections can have large effects on how other shocks affect the macroeconomy" (s.358),.

¹³ Retfærdigvis skal det dog nævnes, at EU nu tilsyneladende langt om længe endelig har indset det økonomisk set futile i at forfølge en sådan strategi.

¹⁴ Konkret kommer dette til udtryk ved, at NNS anvender en art Taylor-regel pengepolitisk strategi. Og dette er som bekendt en regel for Centralbankernes adfærd, hvori det antages, bankerne i deres pengepolitik har et fokus på såvel inflationsbekæmpelse som konjunktursituationen i økonomien, hvor det tilstræbes at holde en lav stabil inflationstakt og et outputniveau, der på makroniveau er så tæt på et fuldt beskæftigelsesniveau som muligt. Vægtningen af de to målsætninger kan selvfølgelig variere fra Centralbank til Centralbank. Således antages det almindeligvis, at FED i højere grad end ECB vægter begge målsætninger ligeligt. I en europæisk kontekst er den Europæiske Centralbank mere entydigt sat som vogteren af den lave inflationstakt.

¹⁵ Romer 2012, s.16.

¹⁶ Her hentet fra en engelsksproget samling af nogle af Jørgen Pedersens væsentligste bidrag: Pedersen 1975, s.25.

¹⁷ Skott & Ryo 2012, s.23.

¹⁸ Set i et mere non-mainstream perspektiv er dette næppe et resultat, der virker særligt overraskende på de fleste.

¹⁹ Blanchard & Leigh 2013, s.5.

²⁰ 'Crowding out' kan generelt defineres som det fænomen, at offentlige udgiftsbeslutninger fortrænger private udgiftsbeslutninger. Jo større denne tilbageslagseffekt er, desto mindre er effekten af en given finanspolitisk ekspansion naturligvis.

²¹ Warming 1932, s.212.

²² 'Crowding in' kan generelt defineres som det fænomen, at offentlige udgiftsbeslutninger fremkalder private udgiftsbeslutninger. Jo større denne effekt er, desto stærkere er effekten af en given finanspolitisk ekspansion naturligvis.